

Alog. 248

Sprawozdanie

Komisji przemysłowej o państwowych szkołach przemysłowych.

Wysoki Sejmie!

Dzieje rozwoju szkolnictwa przemysłowego w naszym kraju mają pewną cechę właściwą, która je wyróżnia zasadniczo od dziejów powstawania podobnych zakładów w innych krajach koronnych. Różnica polega w tem, że gdy w zachodnich krajach koronnych zakładanie i utrzymywanie szkół przemysłowych uważane jest zasadniczo za sprawę państwową, to w Galicyi występuje zazwyczaj kraj jako inicjator w zakładaniu szkół przemysłowych, i każda państwowa szkoła przemysłowa powstała u nas nie inaczej, jak tylko po długich latach zabiegów, po pługich targach o warunki, z rozlicznymi ograniczeniami, które tamują ich pełną działalność, poniekąd jako pewnego rodzaju koncesya, jako ustępstwo, wobec natarczywych domagań się kraju. I tem się tłumaczy ten objaw, że gdy n. p. kraje koronne, posiadające już z dawnych czasów potężnie rozwinięty przemysł, otrzymują z łatwością do jego dalszego rozwoju i postępu potrzebne zakłady do nauki fachowej — Galicya, której przemysł rodzimy był przez długie lata przez wrogą nam biurokracyę systematycznie gnębiony i niszczonej, która najwięcej ma do zrobienia w zakresie opieki nad rozwojem przemysłu, doznawała ze strony władz centralnych w tych usiłowaniach poparcia tylko z pewnem ociąganiem się, widocznie bez przekonania szczerego, iż te usiłowania są dla państwa istotnie pożyteczne. Ten objaw tłumaczy się głęboko zakorzenionem w zachodnich krajach koronnych przeświadczeniem, że Galicya powinna pozostać krajem rolniczym — co do produkcji przemysłowej zależnym od sąsiadów zachodnich, jako najbliższy i najdogodniejszy ich fabrykatów odbiorca. Wobec takich zapatrywań każde usiłowanie, zmierzające do rozwinięcia produkcji przemysłowej w Galicyi, uważanem jest w opinii publicznej owych krajów za działanie, sprzeciwiające się ich interesom i naruszające ich ekonomiczny stan posiadania. Poglądy te dostają się i do sfer rządowych. I chociaż w nowszych czasach owe krzywdzące kraj nasz poglądy mniej już jaskrawo występują, jak dawniej, to jednak jeszcze dość często przychodzi nam spotykać się z niemi.

Sprawozdanie sekcji III c. k. Rady szkolnej krajowej o stanie państwowych szkół przemysłowych w roku szkolnym 1905/6 stwierdza, że w tym roku ilość tych zakładów i ich stan nie uległ zmianom. Mamy ich sześć: państwowe wyższe szkoły przemysłowe we Lwowie i w Krakowie, szkoły zawodowe dla przemysłu drzewnego w Zakopanem i Kołomyi, szkołę ślusarską w Świątnikach, a wreszcie szkołę zawodową dla przemysłu żelaznego w Sułkowicach. W Czechach, kraju mniejszym od Galicyi co do obszaru przeszło o 27.000 kilometrów kwadratowych i z ludnością mniejszą o milion mieszkańców, jest państwowych szkół dla nauki przemysłowej 52, na Morawie, przeszło trzy razy mniej, od Galicyi co do obszaru, z ludnością przeszło dwa razy mniejszą, jest ich 15. Na rok bieżący 1907 preliminowane są wydatki skarbu państwa na rządowe szkoły przemysłowe: w Czechach na 2,858.200 K, na Morawie na 955.200 K, w Galicyi na 541.500 K.

Porównawcze zestawienie tych paru cyfr wskazuje, jak wiele byłoby jeszcze do zrobienia, ażeby stan szkół przemysłowych rządowych w naszym kraju zbliżył się do stanu rozwoju tego rodzaju zakładów wspomnianych dwóch krajów

koronnych, których przemysł i bez tych szkół stoi na wysokim stopniu rozwoju i potęgi!

Z tego też powodu sejmowa Komisya przemysłowa mniema, iż wypadaloby na nowo podjąć starania z całą usilnością o uzupełnienie istniejących państwowych szkół przemysłowych, i o zakładanie nowych. A więc przedewszystkiem o uzupełnienie państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie oddziałem dla elektrotechniki tudzież dla keramiki, o wprowadzenie w życie fachowej szkoły dla wyrobu maszyn rolniczych w Tarnopolu, które to sprawy od długich lat znajdują się w stadyum układów i nie mogą doczekać się stanowczego załatwienia.

Sprawa uzupełnienia i rozwoju obu galicyjskich wyższych szkół przemysłowych: lwowskiej i krakowskiej pozostaje w związku ze sprawą pobudowania dla nich odpowiadających ich potrzebom gmachów. Także i w tych sprawach powinno być tempo układów i ostateczne ich sfinalizowanie przyspieszonym.

A ponieważ wobec rozpowszechniającego się w naszym kraju coraz więcej użycia motorów elektrycznych i dynamomaszyn, tudzież wobec mnożącej się bardzo szybko ilości fabryk wyrobów z palonej gliny, tj. cegielń, fabryk dachówek, rurk drenarskich itp. gwałtownie daje się uczuwać w tych dwóch działach brak odpowiednio ukwalifikowanych maszynistów i werkmistrzów, przeto należałoby domagać się, ażeby c. k. rząd brakowi temu przynajmniej tymczasowo zaradził przez urządzenie kursów fachowych, podobnie jak są urządzone n. p. kursa specjalne dla obsługujących maszyny i kotły parowe i inne podobne kursa przy państwowej szkole przemysłowej w Krakowie, dla kształcenia personelu potrzebnego do obsługi maszyn dynamo-elektrycznych tudzież werkmistrzów do fabryk dla wyrobów z gliny palonej, albo też, ażeby znaczniejszą sumę przeznaczył na stypendya, żeby chętni do tych zawodów mogli się kształcić w obcokrajowych zakładach, zanim takie szkoły będziemy mieli w kraju.

W sprawozdaniu Rady szkolnej krajowej o szkołach przemysłowych za rok szkolny 1905/6 w rozdziale, w którym jest mowa o krakowskiej wyższej szkole przemysłowej, na stronicy 6. znajduje się ustęp następujący:

„W przeszłorocznym sprawozdaniu wspomniano, że w roku szkolnym 1905/6 wypadnie zaniechać otwarcia kursu specjalnego dla wykształcenia pomocniczych sił technicznych dla budowy urządzeń komunikacyjnych, który odbywał się w szkole przemysłowej krakowskiej w latach szkolnych 1903/4 i 1904/5. Jakoż z powodów, podanych w poprzednim sprawozdaniu, nie odbył się ten kurs w ubiegłym roku szkolnym a ponowne aktywowanie go mogłoby nastąpić tylko pod warunkiem rozpoczęcia wielkich robót publicznych w kraju około budowy kanałów i usławiania rzek“.

Komisya przemysłowa musi zaznaczyć, iż nie wydają się jej powody od-raczenia otwarcia kursu specjalnego dla dozorców robót przy budowach wodnych w państwowej szkole przemysłowej w Krakowie uzasadnionemi, skoro rozpoczyna się w naszym kraju właśnie teraz okres tak rozległych budowli wodnych, jak jeszcze nigdy dotychczas nie bywało. Dość powiedzieć, iż w budżetach państwa i kraju na budowę wodne w Galicyi wyznaczone są na rok bieżący 1907 następujące sumy:

a) Z państwowej dotacyi wodnej — w etacie c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych	4,384.737 K
b) na regulację rzek kanałowych	1,975.176 „
c) na kanalizację Wisły pod Krakowem	2,300.000 „
Wogóle ze skarbu państwa	8,659.913 K
d) w budżecie krajowym — na budowę wodne i melioracje preliminuje Wydział krajowy	4,800.000 „
Razem	13,459.913 K

czyli okrągło suma wynosząca około 13,500.000 K ma być w tym roku w obrębie naszego kraju wydatkowaną na budowę wodne. Czyż i tego jeszcze nie można nazwać „rozpoczęciem wielkich robót publicznych“ w zakresie budowli wodnych?

Ózas byłby pomyśleć o stopniowym upaństwowieniu pewnych zakładów dla nauki przemysłowej dla ulżenia skarbowi krajowemu, którego zasoby mogłyby być zużytkowane na popieranie rozwoju przemysłu w innych kierunkach. Mianowicie sądzimy, iż należałoby się krajowi naszemu przynajmniej jedna należycie

uposażona w siły nauczycielskie i środki naukowe centralna szkoła tkacka, szkoła państwowa dla kształcenia fachowych nauczycielek robót kobiecych itp.

W szkole przemysłowej we Lwowie mogłyby być urządzane podobne specjalne kursa zawodowe, jakie od szeregu lat odbywają się dla rozmaitych zawodów w Krakowie, a więc np. dla personelu do obsługi kotłów parowych itp.

W obu szkołach przemysłowych państwowych nie ma dotąd nauki religii. Jeżeli się zważy, że pobiera w nich naukę młodzież we wieku poniżej lat 20, musi to wywierać na jej moralny rozwój wpływ ujemny, gdy wykształcenie jej właśnie w latach dojrzewania umysłowego, obraca się wyłącznie w zakresie tych przedmiotów, które mają jej zapewnić materialne utrzymanie w późniejszym życiu, z zupełnym zaniechaniem nauki religii. Dlatego też Komisya przedkłada Wysockiemu Sejmowi uchwalenie odpowiedniego wezwania do c. k. Rządu.

W myśl uwag powyższych Komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej o czynnościach jej w zakresie państwowych szkół przemysłowych w Galicyi przyjmuje się do wiadomości.

2. Sejm wzywa c. k. Rząd ponownie, ażeby przyspieszył wprowadzenie w życie przy c. k. Szkole przemysłowej we Lwowie oddziałów dla nauki elektrotechniki i kieramiki, a zanim to nastąpi, ażeby znaczniejsze dotacje wyznaczał na stypendya dla kształcenia kandydatów z Galicyi na maszynistów i werkmistrzów w tych zawodach w obcokrajowych zakładach fachowych.

3. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby koniecznie już w roku szkolnym 1907/8 urządził przy c. k. wyższej szkole przemysłowej w Krakowie kurs specjalny dla kształcenia dozorców do budowli wodnych.

4. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby zaprowadził w państwowych szkołach przemysłowych, w których dotąd niema nauki religii, naukę tego przedmiotu obowiązkowo.

5. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przyspieszył sfinalizowanie sprawy budowy nowych gmachów odpowiednich dla państwowych szkół przemysłowych we Lwowie i w Krakowie

6. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przyspieszył otwarcie fachowej szkoły dla nauki budowy maszyn rolniczych w Tarnopolu.

7. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby po wysłuchaniu zdania Komisji krajowej dla spraw przemysłowych wdrożył rokowania w kierunku zakładania nowych szkół fachowych dla nauki przemysłowej w naszym kraju — w pierwszym rzędzie centralnej szkoły tkackiej i szkoły dla kształcenia nauczycielek do robót kobiecych tudzież instruktorek do robót w zakresie przemysłu, które mogą rozszerzyć zakres zarobkowej pracy kobiet.

Przewodniczący:
A. Lubomirski.

Sprawozdawca:
Merunowicz.

